

Romano hangos

13,

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 13 • ČÍSLO 16 • VYŠLO 31. ŘÍJNA 2011

zprávy

PLZEŇ – Na vzniku romské strany se intenzivně pracuje. Sdělil to Štefan Tišer, který je tváří této strany jako předseda ustavujícího výboru. Zatím není jasné, kdo bude předsedou. Přichází do úvahy ještě Miroslav Kováč a také Čeněk Růžička, předseda Výboru pro odškodnění romského holocaustu. Tito lidé dokončují stanovy strany.

BRNO – Bezdomovci už v jihomoravské metropoli nemají ordinaci. Ta, kterou provozovala Diecézní charita, skončila pro nedostatek peněz. Tím v Brně chybí místo, kde by své zdravotní problémy mohli bezdomovci řešit. Pomoci mají sociální pracovníci, kteří se údajně postarají, aby se nemocný před lékařskou prohlídkou umyl, a k lékaři ho případně doprovodí. Bezdomovci nejvíce trpí kožními nemocemi, v zimě omrzlinami, často mívají zkažené zuby.

SOFIE – V Bulharsku pokračují protiromské protesty, které propukly začátkem října proti romskému lídrovi Kirilu Raškovovi a jeho blízkému příbuznému, který automobilem usmrtil devatenáctiletého chlapce. Demonstrace se konají před budovou ministerstva vnitra a žádají odstoupení šéfa resortu Cvetana Cvetanova. Na popud prezidenta Georgiho Parvanova se sešla bezpečnostní rada.

BRNO – V rámci dvacátého výročí existence Muzea romské kultury bude otevřena stálá expozice Cesty Romů, dokumentující historii Romů od jejich počátků v dnešní Indii až do současnosti. Stane se tak prvního prosince. (www.romea.cz, kh)

Muzeum romské kultury slaví své dvacetiny

Foto: Muzeum romské kultury, Lenka Grossmannová

BRNO – V sále Břetislava Bakaly se 19. října za účasti asi sto padesáti zájemců uskutečnil slavnostní koncert k 20. výročí založení Muzea romské kultury (MRK). Moderovaný večer se skládal především z vystoupení několika současných romských umělců: Moniky Bagárové a jejích dvou spoluúčinkujících, které předvedly hodně zdařilých tanečních kreací. Stejně tak zaujala mezi mládeží legendární skupina M-Dance, kterou prošla už celá řada mladých Romů. Diváci by

možná ocenili trochu delší vystoupení Bagárové, jinak obě uskupení předvedla, že romská mládež si umí nejen osvojit, ale rozvinout vlastním směrem a zabodovat v celé šíři hudebních žánrů od jazzu po „gangsterský“ hip-hop. A že nemusí mít nutně v ruce housle. Naopak právě tradiční „romskou klasiku“ zdařile prezentovala cimbállovka Ivana Gašpara Hriska.

Hosté večera aplaudovali také profesionálně připravené módní přehlídce, která s využitím expo-

nátů ze sbírek MRK a figurantů z M-Dance představila historické oděvy Romů žijících od Balkánu po Finsko.

Součástí večera bylo slavnostní udělení ceny MRK za rok 2011 – obdržel ji historik Ctibor Nečas, zkoumající záležitosti spojené s holocaustem Romů. Speciální ocenění k výročí dostal aktivista Karel Holomek. Monika Bagárová a zastupující ředitelka MRK Jana Poláková také pokřtily nedávno vydaný Bulletin MRK za rok 2010. (pp)

z obsahu

Sjezd Romů s otazníky

V anketě převážily kritické hlasy

strana 4

So ela odijader?

Povídka Andreje Gini

strana 5

Kdo jezdí do Let u Písku

Hodnocení ankety mezi návštěvníky

strana 5

Pavol Berky: Jak se Rom-Sint stane módním návrhářem

V Romano hangos představujeme formou rozhovorů hlavně mladé Romy a Romky, kteří se dokázali v určitých oborech prosadit, a jejichž osudy jsou v mnohém zajímavé. Samozřejmě, že především s úmyslem ukázat je jejich vrstevníkům jako možný vzor k následování. (Tím neříkáme, že jenom pouhá vůle jedince v dnešní, čím dál víc sociálně rozdělené společnosti, ke společenskému vzestupu postačuje.) Na rozdíl od těch, kteří odpovídali na naše otázky v předchozích číslech, představuje Pavol Berky úplnou výjimku – je to zatím jediný romský módní návrhář široko daleko...

Patříte původem k ne moc početným Sintům. Tedy Romům pocházejícím z Německa, uzavřenějším vlastně ještě víc než Olaši a mluvícím i mimo Německo ro-

mštinou s německými výrazy. Žil jste ale na Slovensku u maďarských hranic, teď jste v Praze. Dalo by se přiblížit toto netradičně namixované zázemí?

Áno, naša rodina patří původem k Sintom, ktorí sa usídlili na južnom Slovensku v okolí mesta Rimavská Sobota, čiže blízko maďarských hraníc. Avšak musím povedať, že i napriek tejto okolnosti nemáme v rodine veľa príbuzných, ktorí hovoria po maďarsky. A vlastne i tá pôvodná kultúra Sintov, ich zvyky a tradície pomaly vymizla, keďže príchodom na Slovensko sa rodina pomiešala s inými rómskymi kultúrami a pomaly, zdá sa, zaniká úplne. Je škoda, že ten dnes tak vzácny pôvod sme si nedokázali uchovať viac.

Dobře, a které jazyky v jakém prostředí používáte?

Musím sa priznať, že romsky nehovorím. To pokladám za veľké mínus a to je, myslím, v súčasnosti i veľký problém u ostatnej rómskej mládeže v mojom veku. Ja sa vždy pri položení tejto otázky – či hovorím rómsky – snažím vyhovoriť na rodičov, ktorí nás k tomu v detstve nevedeli. Ale na druhú stranu – viem pochopiť vtedajšiu spoločenskú situáciu, takže chápem ich rozhodnutie. Teraz je asi na mne, ako sa s týmto nedostatkom vyrovnám a čo urobím pre jeho odstránenie.

Okrem teda materskej slovenčiny hovorím plynule francúzštinou. V súčasnej dobe sa venujem angličtine, bez ktorej bohužiaľ mladý človek nemôže fungovať. Dnes je to naozaj univerzálny jazyk, ktorý dokážete využiť pri všemožných príležitostiach, seminároch, stážach. Pokračovanie na str. 6–7

zaznamenali jsme

PRAHA – Hnutí Starostové, které tvoří součást TOP 09, se snaží nadbíhat Jiřímu Čunkovi. Někteří zlíštní starostové údajně chtějí umístit Čunka na kandidátku na post hejtmana do nadcházejících krajských voleb. Šéf strany Schwarzenberg, ministr Kalousek i poslanec Gazdík, hlavní aktéři TOP 09, tyto aktivity zatím popírají. Šlo by o paradoxní záležitost, protože Čunek proslul tím, že rázně „zametl“ se svými Romy, kdežto ministr Kalousek vystupuje velmi rázně proti ultrapravicovým tendencím ve společnosti.

PAŘÍŽ – Legendární skupina Gipsy Kings, která nedávno vystoupila v Brně, při té příležitosti řekla: „*Stejný druh rasismu, jaký máte u vás, máme i ve Francii. Snažíme se ukazovat lidem to nejlepší z naší kultury a snad tak předsudky i trochu odbourávat.*“

BUKUREŠT, PAŘÍŽ – První proromské manifestace nazvané Roma Pride se konaly počátkem října ve větších evropských městech, vedle Rumunska a Francie též v Bulharsku, Norsku, Itálii, Dánsku a Turecku. Organizátoři vyzvali zúčastněné, aby se přihlásili ke svému etniku. V Bukurešti Romové volali: „*J sme Romové, jsme Rumuni!*“ Neodpustíme si povzdechnutí, kdyby se v Česku volalo: „*J sme Romové, jsme Češi!*“

PRAHA – Senát zamítl novelu, zpřísňující pravidla pro výplatu podpory v nezaměstnanosti. Zprostředkování práce by se tak přeneslo z úřadů práce na agentury, které dostanou vyplaceno za každého uchazeče 5000 Kč a za jeho umístění 1250 Kč. To jsou dle názoru senátorů vyhozené peníze, protože úřady práce by toto mohly zvládnout bez výplat z peněz daňových poplatníků. Ke zvýšení zaměstnanosti to nepovede. Podle některých senátorů ČSSD, např. Zdeňka Škromacha, by to vedlo ke „švarcsystému“, tedy zvýšení již tak dosti vysoké „černé“ zaměstnanosti. Sněmovna však snadno přehlasuje senátní veto a zákon tak vstoupí v platnost.

ŠLUKNOV, ÚSTÍ NAD LABEM – Organizátor protiromských protestů Lukáš Kohout je již ve vězení. Má tam strávit deset měsíců. Rozhodl o tom Okresní soud v České Lípě, který mu nařídil výkon trestu za nedodržování pravidel podmíněného trestu, uloženému za podvody, když jako asistent Jana Kavana létal do exotických zemí za státní peníze. Neplatil dluhy, nekonal veřejně prospěšné práce. Zjistilo se také, kdo mu platí útratu a náklady spojené s organizováním protestních akcí proti Romům. Je to (nebo byl) Petr Jakubec, radní Ústeckého kraje za ČSSD. Ten to nepopřel.

PRAHA – Ministr Dobeš vstoupil do učebnic jako příklad náckovství. Tak píše učitelé: „*Jste studijní materiál pro vysvětlování rozdílu mezi vlastenectvím a náckovstvím.*“ Jde o dva dopisy. Jeden z Plzně od skupiny učitelů, druhý od 70 vědců a vysokoškolských pedagogů. V dopisech vybízejí ministra, aby sepsal seznam doporučených a zakázaných autorů. Piší: „*Jistě přijde vhod Slávy dcera, Nerudovo Pro strach židovský či Zkáza Slovany. Nebezpečný je Masarykovec Ferda Mravenec, Žid Kafka, deviant Ginsberg či satanista Harry Potter.*“ A to ještě nevěděli o sporu ministra a šéfky Akreditační komise Vladimíry Dvořákové, která poukazuje již delší dobu na skandální poměry na Fakultě právnické Západočeské Univerzity v Plzni. Nyní upozornila na ještě skandálnější poměry panující na soukromé univerzitě Jana Amose Komenského. Tam lze získat magisterský titul již za jeden rok, škola údajně nedokáže doložit studijní materiály absolventů a podobně. Ministroví vadí, že si někdo dovolil upozornit na chlív a poměry tam, kde studuje i šéfka kabinetu premiéra Jana Nagypová. No to se nedivme! Pan ministr řekl: „*Vladimíra Dvořáková je dělnice z 50 let, která předem rozhoduje o výsledcích politických soudů.*“ A pak: „*Zřídím národní akreditační agenturu a zákon se upraví.*“ Tak se nám to v té demokracii pěkně zauzluje! (www.romea.cz, kh)

Rom muzikant a pankáč moderátor

Hudebník Dušan Kotlár s moderátorem Petrem Sergem Butkem. Sešli se na koncertu k zahájení česko-slovenského festivalu Podzimní let Černé labutě 1. října v Praze. Šlo o první ročník tohoto festivalu pořádaného k desátému výročí založení Café teatru Černá labuť. Zahrála na něm i klasická cimbálová muzika Dušana Kotlára, která své vystoupení spojila s ochutnávkou tokajských vín z vinařství Götz. (dk)

Foto: archiv Dušana Kotlára

Muzeum romské kultury zažilo Den nezávislosti

Foto: Muzeum romské kultury, Lucie Matějková

BRNO – Občanské sdružení IQ Roma servis na 27. října připravilo Den nezávislosti. Akce, kterou přichystali pracovníci centra motivace a prevence IQ Roma servisu, se uskutečnila v prostorách Muzea romské kultury na Bratislavské 67 v Brně.

Její cíle spočívaly v přiblížení pojmu závislosti, seznámení se spe-

cifiky a riziky, které k této problematice patří. Návštěvníci akce si zkusili projít stezkou nazvanou „svět závislosti“ a shlédli pestrý program.

Jak vysvětlila pedagogická pracovnice IQ Roma servisu a organizátorka akce Jana Gottfriedová, každoročně závislých přibývá, jen za loňský rok například drogově zá-

vislých přibýlo v České republice kolem 5000, takže číslo drogově závislých v ČR se pohybuje kolem 38 tisíc. Gamblingu zase propadá 1–4 % populace.

Na akci promluvil bývalý gambler Aleš Kučera, vystoupili taneční skupiny M-dance (Brno), D.B.E. (Brno), B-Boy crew (Vyškov) a Dětský pěvecký soubor (dr)

Střední škola v Novém Městě nad Metují přivítala osm žáků

BROUMOV – Osm mladých lidí z Broumova, se kterými spolupracují terénní pracovníci sdružení Romodrom, využilo příležitosti doplnit si vzdělání a zvýšit tak své šance na trhu práce.

Díky spolupráci střední školy v Novém Městě nad Metují, města Broumova a terénních pracovníků Romodromu dostalo osm mladých lidí ze sociálně znevýhodněného prostředí výjimečnou příležitost získat výuční list a zvýšit tak do budoucna své šance na pracovní uplat-

nění. Prvního září začal totiž nový školní rok pro pět dívek a tři chlapce z Broumova ve věku od 17 do 24 let. Přímou v Broumově byla otevřena speciální třída a zájemcům byl nabídnut obor kuchař, což si někteří chválí – například Monika D. uvedla, že „si vždycky přála být kuchařkou“, někteří by uvítali i jinou nabídku, dívky by stály například o obor kadeřnice nebo prodavačka, chlapci o obor zedník, zámečník, elektrikář apod., přesto jsou ale rádi, že mohli do školy vůbec na-

stoupit. Zajímalo nás také, jaké plány mají čerství studenti po dokončení školy: „*Budu hledat práci v oboru,*“ uvedla Šárka B., Monika D. dodává: „*Chci hlavně získat výuční list a pak hledat práci, nejlépe v oboru, ale i jinou. Hlavně abych měla ten výuční list, bez něho mě do práce nevezmou.*“

Také Jana D. si je vědoma výhod dalšího studia: „*Nastoupila jsem do školy, abych tak získala lepší pracovní možnosti a naučila se novou práci.*“ (lm)

Děti z Ledců na expozici Mořský svět v Praze

LEDCE – Kluci a děvčata ze školy při Dětském domově Ledce Šternberk se zúčastnili v říjnu výletu do pražského Mořského světa v Holešovicích. Zde měli možnost vidět ve velkých akváriích rozmanitost života mořských živočichů.

„*Nejvíce se mi líbila oranžová pruhoaná rybička, která vypadala jako Nemo, a taky žraloci. A ještě malé červené hvězdičky,*“ prozradila Kristýnka ze třetí třídy.

A co čekalo na klienty domova dále mimo výuky a pravidelných volnočasových aktivit v Zámečku? Prázdniny v rodinách, návštěva generálního ředitele firmy Lego se soutěží o nejzdařilejší výrobek ze stavebnice lego, víkendové sportovní soustředění členů stolního tenisu a keramiky v Sosni u Jesenice. Starší žáci se podívali do učiliště ve Vrapicích. V prosinci se uskuteční tradiční vánoční párty v hotelu Corinthia Praha, vánoční

besídka v Hejtmanském dvoře ve Slaném a pak zhotovení přáníček pro seniory do slánského domova důchodců i pro místní občany z Ledce. Mezi významné předvánoční akce, kterých se také ledecké děti zúčastní, bude v neděli 27. listopadu desáté kladenské rozsvícení Pohádkového stromu splněných přání pořádané pod záštitou primátora Dana Jiránka.

Text a foto: Hana Tichá
Dětský domov Ledce.

Vanessa, Denisa a Renata z Dětského domova Ledce při návštěvě pražského Mořského světa.

I malému Kájovi se výlet do Mořského světa velmi líbil.

Vyslanci navštívili Romy v Děčíně

PRAHA – Britská velvyslankyně Sian MacLeod a francouzský velvyslanec Pierre Lévy se 19. října v Děčíně setkali s romskými pracovníky Sdružení pro probaci a mediaci v justici (SPJ) a se zástupci státní správy a místní samosprávy.

Šest děčínských Romů na setkání hovořilo o své nesnadné práci romských mentorů, kteří mají za úkol motivovat romské klienty Probační a mediální služby ČR (PMS ČR), aby splnili podmínky uloženého alternativního trestu. Přispívají tak k tomu, aby se nezvyšovaly počty vězňů v již beztak přeplněných věznicích (a náklady státu na jejich „pobyt“). Jsou to vyškolení

laici, kteří díky své znalosti lokální komunity a kulturní blízkosti dokážou např. nalézt klienta, který nereaguje na úřední obsilky, a vysvětlit mu, co se od něj požaduje i co mu hrozí.

Oba velvyslanci se také setkali s představiteli města Děčín, PMS ČR a odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR, aby s nimi hovořili o aktuální situaci v problémových lokalitách.

„Leží nám na srdci prospěch Romů v České republice. A Romové potřebují vidět příklad a vzor. Většina Romů v Děčíně mě zná, vědí, že to, co říkám, tak i žiju. Proto má moje slovo váhu pro ně i pro jejich děti a rodiny,“ řekl o své činnosti mentora René Ferko. Právě přístup města Děčín k řešení situace ve vyloučené lokalitě Boletice by mohl podle předsedkyně SPJ Dagmar Doubravové posloužit jako příklad možného řešení situace na Šluknovsku: „Úzce zde spolupracuje městská samospráva, městská policie, středisko PMS a SPJ, působí zde romští mentoři a romští asistenti prevence kriminality, funguje nízkoprahové centrum. Díky tomuto společnému úsilí, které propojuje represí s prevencí, se z Boletic zvolna stává dobrá adresa,“ řekla Doubravová.

Marek Demner

Sdružení pro probaci a mediaci v justici (demner@spj.cz).

Sociální byty, to je jenom začátek

BRNO – V Evropě i v USA představuje provoz sociálního bydlení běžnou a fungující službu. U nás jsou zatím nejhudší obyvatelé měst odkázáni na polozničené ubytovny a azylové domy, které často pouze prohlubují jejich sociální i zdravotní propad.

Odborníci z neziskových organizací vítají proto aktivitu města Brna, které zavádí od tohoto roku kategorii „sociální byt“. Letos by takových bytů mělo být deset, příští rok k nim přibudou i další. Pronájem bytů pro sociálně slabší musí jít však ruku v ruce s doprovodným sociálním programem, který bude obyvatele směřovat k řešení problémů a k jejich následnému začlenění do společnosti.

Představení takových programů, které nabízejí organizace IQ Roma servis, Sdružení Podané ruce a A Kluby ČR v rámci svých sociálních bytů, bylo 19. října součástí konference pod názvem Akce a invence v sociálním bydlení, které se zúčastnili i náměstci primátora města Brna Jana Bohuňovská a Oliver Pospíšil.

„Bude znovu svolán poradní sbor pro radu města, který by měl projednávat model prostupného bydlení. Práce s lidmi v sociálních by-

tech by měla být komplexní,“ uvedla Bohuňovská. Takzvaný „prostupný model“, který zahrnuje jednotlivé stupně od azylového bydlení až po obecní byt, již v Brně projednáván byl. Ovšem mezi městem a neziskovými organizacemi tehdy nedošlo ke shodě.

Na konferenci představily svou koncepci a zkušenosti z několikaleťového provozování sociálních bytů brněnské neziskové organizace. IQ Roma servis poskytuje sociální bydlení pro rodiny s dětmi ze sociálně vyloučených romských lokalit, Podané ruce osobám, které byly závislé na nelegálních drogách a A-kluby osobám, které prošly odvykací léčbou z důvodu závislosti na alkoholu. Prezentované příběhy současných i dřívějších klientů, kteří prošli bydlením i doprovodnými sociálními programy v sociálních bytech, potvrdily jejich význam a důležitost. Jeden z modelů sociálního bydlení přijel do Brna představit i Jan Snopek z Úřadu vlády ČR. V Chebu se za úzké spolupráce města, neziskových organizací a Open Society Fund realizuje pilotní projekt navržený Agenturou pro sociální začleňování a Akademií věd. O sociálních bytech se v poslední

době mluví i v souvislosti s událostmi ve Šluknovském výběžku, které byly podmíněny nesystémovým stěhovááním sociálně slabých lidí do velkokapacitních ubytoven.

Funkční modely sociálního bydlení však směřují opačně. „Úspěšnost našich sociálních bytů spočívá v tom, že jsou to jednak malé byty v běžné zástavbě a jednak má každý ubytovaný přiděleného pracovníka, který s ním systematicky pracuje na stanovených cílech,“ uvedl Pavel Nepustil ze Sdružení Podané ruce.

Lenka Maléřová

IQ Roma servis

Pavel Nepustil

Sdružení Podané ruce

Úvaha nad tím, jaké to je sedět se šikanou v jedné lavici

Šikana je bezpochyby jedno z nejsklouvanějších slov v dnešní době. Dobře, kdy se velmi často z masmédií dovídáme o případech napadání učitelů, ale také samozřejmě o šikaně mezi samotnými žáky. Videá zobrazující posmívání, napadání či zesměšňování ostatních mají na internetovém serveru Youtube vysokou sledovanost, což je zarážející.

Přesná definice šikany zní takto: „Jde o opakované týrání, zotročování, ponižování nebo omezování jedince nebo skupiny jiným jedincem nebo skupinou prostřednictvím agrese či manipulace.“ Ve školách se velmi často s tímto jevem setkáváme. Nejčastěji se obětmi agresorů stávají děti z jinou barvou pleti, odlišným náboženským vyznáním, děti inteligentní nebo jedinci s jakoukoliv formou fyzického či mentálního znevýhodnění. Děti nosící brýle či děti, jejichž rodiče zastávají nepopulární pracovní pozici (policisté).

Podle současných výzkumů (uvádí je ve své knize Skrytý svět šikanování na školách Michal Kolář) je šikanou postiženo zhruba tři sta tisíc dětí. Ovšem jak vysoké je toto číslo doopravdy, je lidově řečeno ve

hvězdách. Lidé často mluví o šikaně, až když děti okusí první facky, kopance a pěsti od svých trýznitelů. Za šikanu však považujeme i nadávky, úmyslné schovávání, poškozování a krádeže věcí. Proto není radno tyto situace podceňovat.

Abychom zjistili, co si o šikanování myslí ti, kterých se to nejvíce týká, provedli jsme dotazník. Cílovou skupinou se staly děti ve věku od 12 do 14 let. Odpověď měly na tři jednoduché otázky: Co si představuješ pod pojmem šikana? Které skupiny jsou podle tebe nejvíce ohroženy a Setkal ses někdy se ši-

kanou na vlastní kůži a jestli ano, tak kde? Odpověď na první otázku byla nejčastěji bitky a nadávky. Každého zřejmě teď napadne, že takové děti se rvou přeci pořád. Avšak hranice mezi nevinným pošťuchováním a šikanou je velmi tenká.

Druhá otázka přinesla hromadu rozruchu, jelikož všichni účastníci dotazníků byli romské národnosti. Proto na prvním místě nejvíce šikanou ohrožených skupin stanuli Romové, v těsném závěsu za nimi fyzicky znevýhodnění. Objevily se ovšem i odpovědi jako špti.

Poslední dotaz, tedy jestli se dotazovaní někdy na vlastní kůži setkali se šikanou, byl velmi stručný. Většina respondentů odpověděla ano. Ti, kteří neměli ještě tu „čest“, však přiznali, že jejich kamarádi či blízké okolí se se šikanou již setkali. Nejčastějším místem se stala škola, samozřejmě základní. Formy se lišily, ale šlo hlavně o nadávky, posmívání a násilí.

Nutno však dodat, že někteří stanuli i v pozici agresora.

Denisa Danielová

Studentka Střední zdravotní školy v Uherském Hradišti.

komentář

Bude nová romská strana fungovat?

KAREL HOLOMEK

V souvislosti s otázkou v titulku zde přetiskujeme částečně odpověď Jacquesa Rupnika v rozhovoru, uveřejněném v Literárních novinách 27. října.

„Pro demokracii založenou na občanském principu není záhodno, aby (Romové) zakládali svoji stranu opřenou o jistou etnickou či náboženskou komunitu, která by prosazovala úzce komunitární zájmy. Viděl bych to jako další štěpení veřejného prostoru. Vidím řešení ve schopnosti existujících politických stran tyto nové otázky, problémy a nové skupiny včlenit do svých řad, na své kandidátky a do veřejné debaty. Když jsou příslušníci menšin na kandidátkách na volitelných místech, znamená to příležitost pro obyvatelstvo více se s politikou identifikovat. A neopírat se tudíž jen o svoji komunitu.“

Touto poznámkou nechceme nikterak brát výt z plachet těm, kteří chtějí založit romskou politickou stranu. Jen upozorňujeme na úskalí tohoto úsilí.

Argumenty pro založení takové strany přece jen jsou, alespoň pro tento čas, a sice: Nejde přece jen o úzce komunitární problémy. Ty problémy sužují celou společnost a jsou, jak se říká, prubířským kamenem demokracie v České republice.

Taková strana může sehrát významnou roli v komunálních volbách leckde na mnoha místech v České republice. A taková strana může připravovat své politiky pro vstup na široké politické pole, i celostátní, nabízet je velkým stranám a usilovat o spolupráci s nimi.

To jsou dobré argumenty k diskuzi.

co na to naše právnička?

Upravuje novela zákona výměnu bytů?

I nadále je výměna bytů, která se má uskutečnit z popudu nájemců, upravena v ustanovení § 715 a 716 občanského zákoníku. Platí tak, že se souhlasem pronajímatelů se mohou nájemci dohodnout o výměně bytu s tím, že souhlas i dohoda musí mít písemnou formu. Podle dosavadní úpravy bylo možné za situace, kdy pronajímatel bez závažného důvodu odepřel souhlas k výměně udělit, obrátit se na soud se žalobou o nahrazení projevu vůle pronajímatele na smlouvě o výměně bytů.

Novela provedla změnu ustanovení § 715 a napříště nebude možné domáhat se u soudu, aby souhlas pronajímatele se směnou bytu nahradil. Posilují se tak vlastnická práva vlastníka domu. Ten získává větší kontrolu nad bytem v nájemním domě, je to však i cesta k dřívějšímu vyvázání bytu z regulace nájemného. Nelze totiž přehlédnout, že výměnu bytů vyhledávají často lidé, kterým byt z nějakého důvodu přestal vyhovovat a výměnou se snaží svůj problém vyřešit.

V případech, že pronajímatel svůj souhlas s výměnou bytu neudělí, bude nájemce mnohdy nucen řešit situaci jednostranným ukončením nájemního vztahu. Byt se tak ocitne ve volné dispozici pronajímatele, který byt následně bude pronajímat za nájemné sjednané dohodou. Bývalý nájemce, který bude uzavírat nájemní smlouvu na jiný byt, bude jednat i o výši nájemného, které bude odpovídat požadavkům pronajímatele.

V kontextu novelizovaného ustanovení § 689, které poskytuje pronajímateli účinný prostředek, jak se bránit přijetí další osoby do bytu, pak zejména osamělí starší lidé budou řešit situaci, jak si udržet nájemní bydlení v dosavadním bytě, když souhlas k výměně bytu neobdrží, ale náklady na bydlení přesáhnou jeho finanční možnosti. Absence zákonné úpravy sociálních bytů a jejich faktická absence směřuje proti demografickému vývoji.

JUDr. Ludmila Krátká

Autorka je advokátka (AK Příkop 2a, Brno, e-mail: ludmila.kratka@seznam.cz, tel.: 731 479 587).

www.rnl.sk

Rómsky nový list

noviny Rómov na Slovensku

V pátek 14. října přijelo na brněnské výstaviště asi dvě stě lidí na Celostátní romskou konferenci. K jejím hlavním výstupům patřil seznam více než třicítky osobností, které by měly vystupovat jako reprezentanti Romů při jednání s vládou a úřady. Naše otázka proto tentokrát zněla:

Jak hodnotíte romský sjezd?

Vladimír Suchánek

Důchodce, Praha.

Inu, jsem v očekávání. To, co jsem se dočetl a viděl na videu, mě docela oslovilo. Projevy byly srozumitelné, konstruktivní, přesvědčivé, nechybělo jim vyjádření jistých cílů. Chápu potřebu vytvoření určité romské reprezentace. Pokud však bude založena, měla by reprezentovat celé území České republiky. My, kteří jsem byli vynecháni, čekáme na výsledek dalších schůzek. Také očekávám, že výstupy ze všech jednání, která se uskuteční, budou veřejně k dispozici. Informace o práci budoucího uskupení jsou nutné pro získání důvěry.

Ivan Kandráč

Hudebník skupiny Imperio, Přerov.

Konference, která se konala v Brně, má očekávání nesplnila. Bohužel nebyla možnost na témata spojená s konferencí reagovat. Po skončení celého shromáždění mi dost chyběla otevřená rozprava, kde by se dalo k řadě problémů vyjádřit.

Janko Horváth-Dóme

Básník, pracuje v Charitě v Klubu pro děti a mládež, Janov u Litvínova.

Na sjezdu Romů v Brně mi chybělo důrazné odmítnutí antickanismu rozšiřujícího se po této republice. Delegáti měli vydat memorandum odsuzující tyto jevy a zároveň se důrazně distancovat od mačetových útoků některých Romů. Mám takový dojem, že se jen někteří chtěli zviditelnit, nic víc to Romům nepřineslo a nepřináší.

Anton Lukáč

Poradce pro národnostní menšiny na krajském úřadě, Kladno.

Ke schůzi v Brně mohu říct jen toto: Opět se nějací romští chytráci chtěli zviditelnit, ale víc nic. Když jsem viděl to osazenstvo, bylo mi jasné, že z toho mračna nezaprší. Naše romská šance umřela s panem Ščukou a s rozbitím politické strany ROI a romské jednoty. Politikem je u Romů jenom jeden člověk, a to je pan Holomek. Ostatní si na politiky jen hrají.

Dušan Kotlár

Hudebník, Liberec.

Ke sjezdu jen stručně. K této situaci, k tomu shromáždění vůbec nemělo dojít. Vždyť celá republika je už protkaná poradci a koordinátory romského a neromského původu. Co tedy dělají ve prospěch Romů, proč se schází na jednání rady vlády ČR? (pp)

Usnesení Celostátní romské konference konané v Brně 14. října

Celostátní romská konference je vrcholným setkáním příslušníků romské komunity žijících v České republice. Chce prezentovat zájmy Romů v ČR. Hlásíme se k romské národnosti, ale současně deklarujeme svoji příslušnost k občanství ČR.

Celostátní romská konference žádá a vyzývá vrcholné představitele ČR o zajištění pokojného stavu. Dále žádáme orgány činné v trestním řízení o spolupráci a součinnost a současně prosíme spoluobčany ČR, aby rozlišovali Romy, kteří se začlenili do společnosti a žijí pokojným způsobem života, a současně tvrdě odsoudili všechny občany, kteří porušují zákony, a to bez jakýchkoliv rozdílu.

Pořádáním Celostátní romské konference upozorňujeme představitele ČR, že problémy soužití romské komunity s většinovou společností jsou způsobeny především ztíženými podmínkami souvisejícími se špatnou zaměstnatelností Romů, s dostupností důstojného bydlení, rovného přístupu ke vzdělání a zdravotní péči. Proto vyzýváme odpovědné orgány státní správy, samosprávy a vrcholné představitele ČR k lepšímu a pozitivnějšímu vztahu k Romům, k přístupu k řešení problematiky s představiteli romské komunity, která se sešla na říjnové konferenci.

Celostátní romská konference vyzývá vrcholné představitele romské komunity v ČR k založení Celostátního romského sdružení ČR jako reprezentanta a zástupce romské komunity v jednáních se státními orgány ČR, s parlamentem a senátem, v jednáních s Asociací krajů ČR, k jednáním s představiteli jednotlivých krajů, měst a obcí.

Účastníci celostátní romské konference za účelem vzniku Celostátního romského sdružení v ČR pověřují realizační tým ve složení Vladimír Galbavý, Bc. Stanislav Daniel, Bc. Jiří Daniel, Miroslav Malík, Eva Malíková, Ing. Karel Holomek, Josef Baláz, Josef Gábor, Rudolf Polák, Ing. Viliam Záhurecký, MBA., Ph.D, In Santi Mário, Bartoloméj Kotlár, Milan Janič, Bc. Zdeňek Guži, Robert Beneš, Bartoloméj Cibrik, Jan Fečo, Michal Pulo, Josef Stojka, Miroslav Holub, Josef Facuna, Ivan Koky, Lucie Enzmanová, Miroslav Grajcar, Venuše Samohýlová, Milan Kováč, Emil Voráč, František Sivák, Alena Gronziková, Mgr. Cyril Koky, Roman Tišer, Antonín Pulo a Josef Lakatoš k založení právního subjektu s názvem Celostátní romské sdružení České republiky jako legitimního představitele romské komunity v České republice.

Dále je pověřuje přípravami stanov sdružení, založením sdružení a jeho registrací na Ministerstvu vnitra ČR, svoláním prvního zasedání sdružení, volbu dozorčích orgánů sdružení, volbu představenstva sdružení, jmenováním výkonného orgánu sdružení, vše do konce roku 2011.

Za přípravný výbor **Miroslav Malík**

Nešlo o romský sjezd, ale spíš o nabízení sebe sama politikům

V první řadě musím říct, že se v žádném případě nejednalo o romský či jiný „sjezd“. Akce byla avizována, jako celostátní romská konference pod heslem Jsem Rom, ale především občan České republiky.

V úvodu konference byl avizován její cíl – nalézt smysluplná řešení problémů Romů v České republice. Ten se postupně změnil v nabídky sama sebe jako odborníka na řešení.

Nakonec celá konference skončila s cílem ustanovit celostátní romské občanské sdružení, které si klade za cíl být partnerem pro jednání s představiteli českého státu a zastupovat Romy v ČR. Očekávání musela být minimálně dvě. První očekávání měli strůjci konference. Chtěli se zviditelnit před hejtnem Jihomoravského kraje Michalem Haškem a možná i před celou ČSSD, tím upevnit své pozice

a vytvořit dojem, že jsou zástupci Romů.

Druhé očekávání vycházelo od účastníků konference, kteří přijeli řešit reálnou situaci Romů v ČR. Museli vstřebat mnoho subjektivních názorů na situaci a jsem přesvědčen, že mnohokrát zmiňovaný Šluknovský výběžek nenavštívil jediný přednášející Rom.

Smysluplných řešení situace Romů oznámených na začátku konference se účastníci nedočkali. Jeden z účastníků to komentoval slovy: to, že jsme se sešli, je hezké, ale k ničemu.

Nakonec i strůjcem konference musí být nad slunce jasné, že představitel neziskové organizace nemohou být pro představitele českého státu partnerem ve smyslu zástupců Romů v České republice. Vždy budou zastupovat pouze své členy svého občanského sdružení.

Respekt Romů si nezískáte tím, že se budete prohlašovat zástupci Romů či potřásáním rukou vlivných politiků. Respekt si získáte usilovnou prací mezi Romy a pro Romy.

Kamil Ferenc alias DJ Messio

Aktivist a diskžokej,

Ústí nad Labem.

Nejdřív svobodné volby v místních romských sdruženích

Na položenou anketní otázku odpovídám pro Romano hangos takto: Považuji onen „sjezd“, kde v sále bylo podle seriózního odhadu a i počítání zpravodajky internetového serveru Romea.cz asi sto lidí, z toho dvě třetiny Romů, za nové plácnutí do vody. Ze 34 „zvolených“ členů přípravného výboru, který má do konce roku založit celostátní romské sdružení, vyjednávající s vládou a státními a samosprávnými orgány při řešení otázek, jež se Romů týkají, bylo před datem vydání tohoto čísla RH veřejně jmenováno jen 14! Výbor nemá webové stránky, nevydal zatím žádné stanovisko, či jiný materiál. Není tedy zatím co posuzovat. Svoláno bylo brněnské setkání dost výběrově, dalo by se říct tajnosnubně.

Mám ale výhodu, že znám dosavadní život a ambice některých „otců zakladatelů“. To je důvod, že nevěřím, že by mohli vytvořit organizmus, který by byl spíš k užítku Romů než k jejich škodě. Je sporné, zda většina zakladatelů něco dobrého pro jiné Romy chce. V této zemi žije i mezi Romy mnoho podnikavců, někteří vydělávají na bytech, půjčkách nebo i na vzdělávání romských dětí či na protekci při veřejných zakázkách a na jmenování do veřejných funkcí. Je to kšeftování s romskou bídou a nevědomostí.

Mnoho lidí, zabývajících se romskými záležitostmi, jsou zastánci intenzivní sociální práce – práce terénní i ve školství – a také změn

předpisů. Považuji to za jediné řešení situace Romů. Tito lidé jsou vybaveni argumenty teorie o kultuře chudoby. Já se je někdy snažím přesvědčit, že bez pozvednutí úrovně kulturní a vzdělanostní a bez zachování a rozvoje únosných romských tradic a jazyka tu nemůže být ani začlenění Romů, byť postupně asimilovaných, do většinové společnosti. Vedle možnosti úplné asimilace musí zůstat nabídka kulturní emancipace, a právě tu se stát zavázal podporovat. Má-li romské sdružení hájící zájmy Romů skutečně fungovat a má-li vůbec přežít pouhý příslib svého založení, musí být jeho vnitřní demokracie založená na svobodné kandidatuře vzájemně konkurujících si kandidátů a ovšem i na svobodných volbách, které lze z vnějšku kontrolovat. A také na zcela průhledném hospodaření a vedení všech údajů.

Aby bylo jasno: patřím ke stoupencům nápravy vztahů neromské většiny k romské sociálně vyloučené či sociálně vyloučením ohrožené menšině. Odmítám ale myšlenku, že sociální práce a pomoc, ostatně poskytovaná stejnou měrou Romům i Neromům, postačí. Jistě jsou nutné systémové změny zákonů směrem k odstranění diskriminace a znevýhodňování Romů a chudých. Jistě je nutné rušení praktických škol a dětských domovů, také rekvalifikování pracovníků a zajišťování pracovních míst. Nezbytné je i potlačení lichvy, tunelování domů a čachrů s nemovitostmi. Pro zmíněnou nápravu vztahů, a tím i povznesení Romů, to není ale postačující.

Jen jediné mě utěšuje: než místní romská sdružení, která jsou nebo budou demokratická (budou například pořádat vnitřní svobodné volby do funkcí), se prostřednictvím krajských organizací spojí v celostátní romskou reprezentaci, jež dosáhne i změny zákonů, včetně práva na kulturní autonomii romské menšiny, nemůže se záludným romským podnikatelům a lidem, přizívajícím se na bidě a diskriminaci romského lidu, podařit na dlouho klamat většinu společnosti.

Petr Uhl

Autor je bývalý vládní zmocněnec pro lidská práva (1998–2001).

Nyní je členem odborné komise ČSSD pro záležitosti Romů.

So ela odijader?

Paš peskeri but'i pes dochudav andro but fori the gava. Zdžav pes odoj le Romenca, vakerav lenca a so šunav the dikhav, olestar man bari loš nane. Mušinav te phenel, hoj po jekh dženimar pre ma užaren, kana avava a mukhava lenge pro paťaben varesave phuvale the aver chaben.

Nadočirła avľom andro jekh foros a odoj pre ma užarlas jekh terňi romňi. Pre late dičholas, hoj lake namištes. Čak avka, hoj pes ul'ikerla pro pindre a paš late terďonas lakre štar cikne čhave. Terďolas pre sera a dikhelas pro Roma, sar mandar cinaven o goja, o pašvare the o phuvale. Jekhvar pes lake kerďa avka namištes, hoj te la nazachudlahas, ta e romňi peľahas. Thoďom la te bešel andro motoris. „*Ta so, čhaje, khabňi sal, hoj tuke avel avka namištes?*“ phučľom latar. „*Aľe kaj, miro rom imar aver berš andre bertena. Ladžav tumenge te phenel, aľe bokhatar mange avel avka namištes. Adaďives imar trito dživės, so mange nasas ňič andro muj. Našťik mange mukhenas varesave phuvale the jekh goj, pre aver kurko chudav o love, ta te avena, maj tumenge dava o love.*“ Maj mange dogeľa, hoj kola love šoha nadikhava, aľe diňom la jekh vjazka goja the deš kili phuvale. E romňi našťik o phuvale doligenďa. O goja ile o čhave.

Kajčak kaďi romňi nane korkori, so kavka dživel. Zdžav pes buter manušenca, so kavka dživen, so bokhaľon, a sar dičhol, ela mek goreder. O štatos scirdel o love pre sako sera. Nekgoreder sam pre oda amen o Roma. Te avena ki e Plzňa, či varekaj avrether, imar igen čepo Romen arakhena, so bešen andro khera. Sa len čhivkerde avri. Napoťinenas o najmi, e elektrika, o paňi, o plinos. Mek hoj len te el bareder trestos,

varessave džene kerde pre peste bare adošagi andro banki. Akana lenge avel jekh exekucija pal aver. No, a love lenge scirden pal o socialna davki, pal o podpori. A oleha len hin furt čineder the čineder love pro dživipen. O Roma hine pal o ubitovni a pal o fameľiji. Ki amende hine biš the trin džene andre jekh kher le cikne čhavorenca. Nadžal mange andro god'i, sar odoj savore reston a sar soven. Oda nane savoro. Kole Romes hin baro kamiben pro kher a akana chudľa „soudni vystěhování“. Kaj džana le cikne čhavenca, oda o Del džanel. Nakamás te el andre lengeri cipa. Avka či kamav vaj na, avel mange pre god'i, so ela odijader le Romenca, sar dživaha?

Ehin čak duj droma, načho the nalačho. Nalačho ehin kada, so amen doand'a odoj, kaj sam. Hoj amen o gadže nakamen buter sar ochtovardeš procenti, hoj amen čhivkeren avri andal o khera, andal o buťa, hoj but Roma droginen, hoj Rom igen phares chudel but'i. Aľe ehin the kajse, so peske odsikhľile la buťatar a odkanastar pele o komunisti, ta but'i naken. Pal o terne čhave the čhaja aňi navakerav. Nadžanav Rokicaňate, Plzňate aňi ňikaj avrether kaj phirav,

Andrej Giňa

Co bude dál?

Při své práci jezdím do mnoha měst a vesnic. Setkávám se tam s Romy, povídám si s nimi, a z toho, co vidím a slyším, moc velkou radost nemám. Musím vám říct, že někteří lidé jen čekají, až přijedu a nechám jim na dlh brambory a jiné jídlo.

Nedávno jsem přijel do jednoho města a tam čekala jedna mladá Romka. Bylo na ní vidět, že jí není dobře. Jen tak tak, že se udržela na nohou, u ní postávaly její čtyři malé děti. Stála stranou a dívala se na ostatní, jak si u mě nakupují goja, žebírka a brambory. Najednou se jí udělalo tak špatně, že málem upadla na zem, kdybychom ji nezachytili. Posadil jsem ji k sobě do auta. „*Tak co, holka, jsi těhotná, že se ti dělá tak špatně?*“ zeptal jsem se jí. „*Ale kdepak, můj muž je už druhý rok ve vězení. Stydím se vám to říct, ale udělalo se mi špatně z hladu. Dneska už je to třetí den, co jsem neměla nic v puse. Nemohl byste mi dát pár brambor a goja, příští týden dostanu peníze, tak vám to vrátím, hned jak zas přijedete.*“ Došlo mi hned, že ty peníze už nikdy nevidím, ale dal jsem jí goja a deset kilo brambor. Chudák ženská, ani nemohla brambory unést, goja vza-ly její děti.

Jenže ta žena není jediná, kdo takto žije. Setkal jsem se s více lidmi, kteří hladoví, a zdá se, že bude ještě hůř. Stát vybírá peníze ze všech stran. Nejhorší jsme na tom my Romové. Když přijedete do Plzně nebo

kamkoliv jinam, najdete už jen velmi málo Romů, kteří bydlí v normálních domech. Všechny je vyházeli na ulici, protože neplatili nájem, elektřinu, vodu, plyn. Co je ještě horší, někteří si nadělali velké dluhy u bank a teď jim chodí jedna exekuce za druhou. No a peníze jim strhávají ze sociálních dávek, z podpory. A tím mají Romové stále mihnáť peněz na živobytí. Bydlí různě po ubytovnách a po příbuzných. Známu u nás ve městě jednu rodinu, kde žije třináct lidí v jedné místnosti, i s malými dětmi. Nejde mi do hlavy, jak tam všichni můžou ležet a spát. A to není vše. Mají na bytě veliký dluh a teď dostali soudní vystěhování. Kam půjdou s malými dětmi, Bůh ví. Nechtěl bych být v jejich kůži.

Chtě nechtě, musím přemýšlet o tom, co bude s Romy dál, jak budeme žít? Jsou jen dvě cesty. Dobrá a špatná. Špatná je ta, která nás dovedla tam, kde teď jsme. Podle průzkumů nás osmdesát procent gádžů nemá rádo. Vyhazují nás z bytů, z práce, hodně Romů droguje, velice těžko se shání práce, ale jsou i tací, kteří práci úplně odvykli, od pádu komunistů nepracovali. O mladých lidech ani nemluví. Ať v Plzni, v Rokycanech nebo jinde, nevím o nikom, kdo by chodil do učení. O tom, že by dokonce studoval, se nám může jen zdát. Chtě nechtě, vzpomenu si na slova svého otce: Jací rodiče, takové děti. Naše matky a otcové vyrostli od Slovensku v osadách, odtržení od

hoj vareko te sikhľol. Pal koda, hoj te študinlas, pes amenge šaj čak zdel. Avka či kamav vaj na, avel mange pre god'i le dadeskere lava. Save o dad the e daj, ajse the o čhave. Amare daja the dada vibarile pre Slovensko odčhide la lumatar. Andro školi naphirlas ňiko. Sakoneske has jekh, sar dživen. Nane čudos, hoj nadžanenas te genel the te irinel. Aľe pal o mari-ben imar ela polokes šovardeš berš. Kale manuša ul'ile imar adaj pro Čechi. Adaj phirnas andro sikhade, aľe goreder hine sar o phure Roma, so ul'ile pre Slovensko. A o čhave so dikhen, hoj keren o daja the o dada, keren the jon. Avľom andre jekh foros paš e Plzňa. Avri anglo jekh kher odoj dičholas sar pro šmecikos. Jekh Rom odoj rozkidelas o motora a hordinlas andro šrotos. Dar has pre kodi dvora te dikhel. O trasta o bľachi hordinenas andro šrotos a sa aver, so andro šrotos nalenas, ačhelas pre dvora. A so mange demaďa andro jakha maj, hoj imar o cikne čhave, mek lenge nahas buter sar deš berš, imar le čokanenca rozmarnas o motora, aľe na čak o muršora, aľe the o čhaja. Avka či kamav vaj na, avel mange pre god'i, so len o dad the e daj sikhaven, so lendar ela. Sar dživna sar ena bare, sar len ena romňija the čhave.

Sako džanel, hoj o gadže nane svata, aľe keren savoro, hoj lengere čhavendar vareso te el, kaj lenge te el mištes, kaj pes te dochuden andro sikhade. Mindig geľom andre penzija, keravas andre kotelňa. Odoj labarahas všeljaka papira. Has oda mek paš o komunisti. Odoj pes šaj dogend'al, sar o gadže phirnas pro schuzi, pro brigadi a sar kernas savoro aver, kaj čak len te el lačho posudkos, hoj pes lengere čhave te dochuden andro sikhade.

světa. Do školy nechodil nikdo. Všem bylo jedno, jak žijí. Není divu, že se nenaučili číst a psát. Ale od války uběhlo už pomalu šedesát let. Tito lidé už se narodili v Čechách.

Tady chodili do škol, ale jsou na tom hůř než staří Romové, kteří se narodili na Slovensku. A děti vidí, co jejich rodiče dělají, a samozřejmě dělají totéž. Přijel jsem například do jednoho města nedaleko Plzně. Před jedním domem to vypadalo jak na smetišti.

Nějaký Rom tam rozebíral auta a co se dalo, vozil do šrotu. No, hrůza se na ten dvůr podívat. Železo a plechy vozili do šrotu a všechno ostatní, co do šrotu nevzali, zůstávalo na dvoře. Co mě hned uhodilo do očí, že už malé děti, nemohlo jim být víc než deset let, kladivý rozbíjely auta – a nejen kluci, ale i děvčata. A tak mě hned napadlo, že to, co je rodiče učí, to z nich bude. Jak asi budou žít, až vyrostou, až budou mít vlastní rodiny?

Každý ví, že gádžové nejsou svatí, ale dělají všechno pro to, aby z jejich dětí něco bylo, aby se měly dobře, aby se dostaly do škol. Než jsem šel do důchodu, pracoval jsem v kotelně, kde se pářily různé papíry. Bylo to ještě za komunistů. Tam byste se mohli dočíst, jak gádžové chodili na schůze, na brigády a dělali všechno možné, jen aby měli dobré posudky, aby se jejich děti dostaly na školy.

Andrej Giňa

Přeložila Martina Vyziblová

Jak je to vlastně s naší netolerancí?

Památník Lidice spravuje od poloviny roku 2009 Kulturní památka (KP) Lety u Písku. Letos jsme v letech uskutečnili návštěvníckou anonymní anketu. Výsledky za srpen jsme publikovali v RH 13, nyní zveřejňujeme souhrnné výsledky za období od května do září.

Souhrn od 1. 5. do 30. 9. 2011, bylo vyplněno 674 lístků

Jak jste se o Kulturním památníku Lety dozvěděl/a?

webové stránky	51		
informační leták	28	v Ležákách	10
informace v médiích	284	informace z (Infocentrum,	
od známých	149	Klub turistů, Czech Turism aj.)	33
informační panel v Písku	42	ve škole	7
v Lidicích	29	z akce pro cyklisty	6

Co vás přivedlo do památníku?

zajímá mne historie	230	trávím v okolí dovolenou	152
naučná stezka	24	náhodou jedu okolo	242
krátkodobá výstava v IC Lety	1	silniční ukazatele	15
zvědavost	227		

Co vás nejvíce zaujalo?

expozice	217	výstava v IC Lety	34
replika ubikace	235	celková úprava památníku	334
úprava pietního území	202	vůbec nic	39
naučná stezka	47	zápach	3

Celkem navštívilo KP Lety ve sledovaném období od května do září tohoto roku 9615 osob.

Anketou jsme chtěli zjistit, tak jako v ostatních památnících, které spravujeme, co návštěvníky do KP Lety přivedlo a co je tam nejvíce zaujalo.

Anketa má být vodítkem pro naši každodenní práci, zejména však z hlediska účelné propagace činnosti památníku pro širokou veřejnost. Výsledky porovnáváme s dalšími anketami a zjišťujeme řadu rozdílů – především v tom, jakým způsobem se o těchto místech, připomínajících nacistické násilí za druhé světové války na civilním obyvatelstvu, veřejnost dozvídá.

Je zajímavé, že speciálně v letech představují hlavní informační zdroj média a teprve na dalších místech regionální a naše informační systémy, sdělení známých a podobně. Považuji ovšem za zarážející, že na posledním místě se nachází informace získaná ve školách.

Proč však o tom píší? Při detailním pročítání anketních lístků jsem došel k zajímavým úvahám, majících možná i význam pro lepší chápání vztahu široké veřejnosti k nedávné romské historii.

Na zhruba 600 anketních lístečích jsme nenašli, až na zanedbatelné výjimky, žádné invektivy vůči romské populaci. Setkali jsme se s pár poznámkami typu: „*Jestlipak sem chodí také Romové?*“ „*Váží si vůbec Romové toho, že je tady tak pěkně upravené místo?*“ „*Nevidím tu žádného Roma*“ a podobně.

Naopak bývá na anketním lístku připsáno: „*To je dobře, že ctíme historii této země.*“ „*Osud Romů za druhé světové války patří k dějinám naší země.*“ „*Stát se vzorně stará o pietní místa.*“ „*Jsem hrdý, na práci gádžů pro Romy,*“ a tak dále.

Připomínám, že anketa je zcela anonymní a návštěvníci ji vyplňují bez přítomnosti obsluhy nebo kamer, zcela v soukromí a uprostřed přírody!

Mne osobně to utvrzuje v přesvědčení, že tato společnost není zdaleka tak netolerantní, jak se nám snaží třeba některá média či jedinci občas podsouvat. Tragický osud Romů a Sintů, kteří byli za druhé světové války u nás programově téměř zlikvidováni, je vnímán podobně jako osud Čechů nebo Židů. V tom má asi průměrně vzdělaný a myslící člověk jasno.

Problémy, které nyní sledujeme v některých městech na severu Čech, ale i na jiných místech se silnou koncentrací romského obyvatelstva, mají původ spíše v obecně napjaté sociální oblasti a v dlouhodobě státem nedostatečně řešených problémech (vzdělávání, bydlení, nedostatek pracovních příležitostí) s tímto etnikem spojených, vysledovaných spíše až po roce 1989.

Je nesporné, že na této neradostné situaci se přizívují extremisté a podobná uskupení, využívající i nespokojenost a rozhořčení obyvatel těchto měst a zneužívající tuto třaskavou situaci ke svým účelům. Neznalý pozorovatel pak může usoudit, že se jedná o plošné projevy netolerance, xenofobie či neonacismu většinové společnosti.

Nepřísluší mi hodnotit práci vlády, poslanců, vládních, samosprávných a dalších odpovědných institucí za tuto situaci, ani dávat nějaké moudré návo-
dy, jak z tohoto stavu rychle a účinně vybědnout.

Svoji úvahou bych chtěl přispět pouze k objektivnějšímu poznání, že to s naší netolerancí není tak tragické a že nemá hluboké historické kořeny. To je mé osobní přesvědčení, částečně i podložené jednou anketou z jednoho konkrétního místa.

Milouš Červencel
Ředitel Památníku Lidice.

Dokončení ze str. 1

ach apod. Žijem momentálne v Prahe, ktorá ponúka mnoho možností ako využiť všetky jazykové schopnosti. Keď som nastúpil do prvého ročníku na Vyššej škole umelecko-priemyslovej (VŠUP), mali sme v ateliéri dvoch zahraničných študentov na výmennej stáži, ktorí boli z Francúzska. Jeden chlapec a jedno dievča, takže i to bolo pre mňa veľkým prínosom a príležitosťou prevetrať svoje znalosti.

Pokud vím, tak jste ale byli jako rodina spíš obklopeni Neromy. Jak jste se mezi majoritu dostali a jak vám mezi gádži najednou bylo? A aspoň něco z romského nebo „sintského“ světa jste si uchovali? Nebo jste prostě už pak žili stejným stylem jako většina gádžů kolem vás?

S rodičmi sme sa presťahovali z dedinky, v ktorej vyrastali naši rodičia a neskôr i ja so sestrou, kde bola i väčšia časť našej rodiny, do spomínaného mesta Rimavská Sobota. Mne bolo asi päť rokov. Tu sme ostali približne osem rokov. Nebolo to sice ďaleko, ale predsa sme zrazu boli sami a museli sme si odvyknúť od toho stereotypu, kde celá rodina žije pohromade a za susedov máte svojich bratrancov, strýkov, tety atď. So sestrou sme začali navštevovať mestské školy a všetko bolo akési iné, nové...

Ale kontakt s rodinou sme nepretržili. Pamätám sa, ako sme sa každý víkend tešili, keď sme odchádzali na dedinu, alebo ako otec vždy brával na pár dní ešte malé sesterne a bratrancov k nám do toho malého jednoizbového bytu, kde sme sa potom všetci tlačili na jednej posteli. Nevedeli sme sa dočkať, kedy nás otec zoberie do neďalekej cukrárne alebo na zmrzlinu za rohom. Bolo to veľmi príjemné obdobie.

Niekedy takéto odlúčenia prídu vhod a asi je pravda, keď sa hovorí, že potom sú si ľudia o niečo bližší. Ale keď človek žije v inom prostredí ako v tom, na ktoré je zvyknutý, tak sa mu začína i prispôbovať. Možno to, že som Róm, mi v tých začiatkoch zťažilo situáciu a musel som vynaložiť o trochu viac námahy ako nerómske deti, aby som bol v škole rešpektovaný. Ale o to viac ma to asi posúvalo vpred. To vedomie, že môžem byť lepší a viem byť lepší ako ostatní. Som hrdý na to, čo som v živote zatiaľ dokázal, a som hrdý na to, že som Róm.

Dalo by se – co do vztahu většiny k Romům – srovnat prostředí, kde jste žil v dětství a kde žijete dneska? Tedy vaše rodiště na jižním Slovensku a Praha?

Ono keď máte také veľké mesto akým je Praha, tak všetky tie problémy sa akoby viac rozložia a nie

sú tak viditeľne na povrchu, ale stále tam sú. Pričom v malých mestách ako napr. Rimavská Sobota, tým že každý každého pozná, každý vie o všetkom a o každom, tak predsa len tie negatíva sú oveľa zreteľnejšie a nedajú sa „ututlať“ a ostať nepovšimnuteľnými. I to je jedna z nevýhod malých miest. Praha mi dáva viac slobody. Tým, že tu žije mnoho cudzincov a je tu veľký príval turistov, častokrát nespoznáte na ulici, či ide o Róma, Araba, Turka či Španiela. Mne osobne sa stáva, že ľudia sú prekvapení, keď im pri konverzácii zdelím, že som Róm. Že na mňa v obchodoch hovoria anglicky, som si už tak nejak zvykol a neriešim to.

Módní návrhář, vaše současné profese a záliba, s tím jsem se příliš zatím v Romů nesetkal. Kdy a jak vás tato branže začala přitahovat?

To je ťažká otázka. Viete, niekedy robí človek veci, ktoré musí robiť, niekedy robí veci, ktoré chce robiť, ale niekedy robíte veci, ktoré cítite, že viete robiť. Presne nad touto otázkou som sa prednedávnom zamýšľal. Prečo vlastne študujem to, čo študujem, prečo sa venujem práve módnjej tvorbe? Predsa len tá módna brandž nie je taká ružová a krásna, ako sa zdá. Mnohokrát mi príde hodne povrchná a zbytočne naškrobená. Ale vedomie, že robíte niečo, čo má úžitok, vám dovolí prehltnúť i tento nedostatok. Nie je nič krajšie ako vedomie, keď niečo vytvorím a viem, že existuje skupina ľudí, ktorá tak isto zdieľa môj názor na vec. Možno hovorím príliš neurčito. Ale odev podľa mňa nie je len akási povrchná záležitosť, aj keď sa tak môže javiť. Odevom dávame najavo veľa vecí. Môžeme sa tak zaradiť do nejakej skupiny alebo naopak zaujať určitý negatívny postoj. To, ako sme oblečení, na nás veľa prezrádza, preto by sme mali premýšľať o tom, čo si ráno vezme na seba. A nerobiť to len preto, že do práce nahí nemôžeme.

Samozrejme, tieto názory som ešte nemal v hlave, keď som už počas základnej školy čmáral návrhy na papier. Ani pri štúdiu na strednej škole v Trenčíne, ktorú som absolvoval, som nebol definitívne rozhodnutý, že práve táto profesia je tá, ktorej sa chcem venovať. Po pravde, na strednej škole som mal obdobie, kedy som plánoval štúdiu ukončiť, tento odbor mi prišiel nezaujímavý a nevedel som si nájsť k nemu cestu. Myslím, že k úplnému rozhodnutiu došlo paradoxne vtedy, keď ma neprijali na VŠUP do Prahy, kde som sa prvýkrát hlásil hneď po maturite. Ja som tip človeka, ktorý ak niečo chce, tak to musí dosiahnuť. A to bol moment, ktorý ma k tomu vyburcoval. Po neúspešných prijímačkách som odcestoval na rok do Francúzska, kde som si zdokonalil jazykové schopnosti a ďalší rok som si podal znovu prihlášku na VŠUP do ateliéru Módní tvorby pod vedením profesora Jozefa Ťapťucha. Tentokrát to vyšlo a už som tu vlastne tretí rok. S nikým by som nemenil. A konečne môžem povedať, že robím vec, ktorú cítim, že robím viem.

Na Slovensku jste ke studiu svého oboru nenašel podmínky? Bylo lepší odejít do Prahy?

Predsa len VŠUP v Prahe je veľmi prestížna škola a ja osobne považu-

jem odevnú tvorbu na tejto škole za jednu z najlepších, ak nie aj najlepšiu v Českej republike, ale i v rámci Slovenska. To bol ten hlavný dôvod. A na druhú stranu, v Prahe bola už nejaký ten čas i moja sestra, ktorá tu študovala romistiku na Karlovej univerzite, takže i to bola taká moja podpora, čo sa týkalo ubytovania a podobných vecí. Predsa len je fajn, keď máte pri sebe niekoho blízkeho, ktorý vám môže pomôcť, keď to potrebujete. Tým lepšie, keď je to člen rodiny.

Výuka na vaší škole – čím je pro vás zajímavá?

Ten prístup profesora k študentom je v každom ateliéri individuálny, preto i tá forma výuky je rôzna. Samozrejme sú nastolené určité pravidlá. Ale tým, že každý ateliér má i svoje špecifické aktivity, tak tie rozdiely tam občas sú. Náš profesor zároveň vyučuje i na škole v Paríži, takže vždy ho máme k dispozícii na dva týždne tu v Prahe a potom cestuje na dva týždne do Paríža. Každý profesor má svojho asistenta, s ktorým máme možnosť konzultovať naše projekty. Ako som spomínal, ten prístup je v každom ateliéri iný.

Mne osobne ten náš veľmi vyhovuje, pretože v tom, čo robíme a čo chceme robiť, nie sme profesorom zvláštne limitovaní. Dáva nám dosť veľký priestor na seberealizáciu a na vlastný rozvoj. V každom ročníku je tak maximálne 4–5 študentov. VŠUP je výberová škola a prijímacie skúšky sú pomerne náročné.

Takže uchádzač si práve túto školu nevyberá len preto, aby získal nejaký titul a nezajímala ho samotná výuka na škole. Väčšinou sem prichádzajú študenti s jasným zámerom a špecializáciou na odbor, prípadne umelecké odvetvie, v ktorom by radi pôsobili.

Možno i ďalším faktorom, prečo som sa rozhodol študovať na VŠUP, bola celková atmosféra na škole: nádherné priestory budovy i samotní ľudia. Vždy som sa dobre cítil v prostredí zapáchajúcom od farieb. Na chodbach preplnených kdejaký-

mi podivnosťami, nedokončenými obrazmi, v prostredí bizarných osobností, umelcami... To všetko mi bolo blízke. Samozrejme dnes viem, že v podstate ide o úplne normálnych ľudí, ktorí sú možno niekedy až príliš realistickí a postrádajú tú fiktívnu umeleckú dušu. Ale i napriek tomu si to svoje prostredie tak trochu strážia. Už v prvom ročníku ma milo prekvapili večierky v ostatných ateliéroch. Ide hlavne o príjemne strávený večer, ale niekedy sa to môže zvrhnúť do poriadne divokej zábavy. V pivničných priestoroch máme kantýnu, do ktorej všetci radi zájdeme na panáka po úspešnej obhajobe klauzúrnych prác.

Přicházejí tam i lidi ze zvědavosti, kteří chtějí poznat exotický obor, nebo většinou už lidi s jasným zájmem o věc? A jaká je na škole asi „úmrtnost“?

Prevažne sem nastupujú ľudia s jasným zámerom, ako som spomínal. Je tu ale potom možnosť rôzne prestupovať na ine odbory a vyskúšať si i výuku v iných ateliéroch. Napríklad sochu, architektúru, fotku atd. Všetko je vec dohody a ten študent nakoniec môže i oddiplomovať v úplne inom ateliéri, do akého nastúpil na začiatku.

Nepoznám mnoho študentov, ktorí by boli nespokojní s výukou na škole a dobrovoľne by odišli. Hovorím, je to výberová škola a dostane sa sem len málokto, takže sa predpokladá, že i tí uchádzači sú si tohoto vedomí a takisto k tomu patrične pristupujú.

Dobře, to byli studenti. A teď absolventi. Je svět vystudovaných módních návrhářů a návrhářek něčím výjimečný, zajímavý? Čím?

Hodne študentov už počas školy využívajú program Erasmus – výmenné stáže do zahraničia. A častokrát tam po štúdiu znovu vycestujú a uplatnia sa tam, keďže ako všetci iste vieme, Česká republika nie je zemou, kde by tá poptávka bola zvlášť vysoká. Ak by som mal ho-

vorit' za odbor, ktorému sa venujem ja, tak je to azda ešte horšie. Textilný priemysel u nás v podstate vôbec nefunguje a s otázkou „čo po diplomke“ je stále veľký problém. Riešiť to založením vlastnej značky je tak náročné a nákladné riešenie, že často to stroskotá už len pri pomyšlení na to. Je to ťažké, snád' to v budúcnosti bude lepšie. Budeme tomu veriť.

Znáte nějaké další Romy nebo Romky – i v zahraničí – kteří by se zajímali nebo profesně věnovali módnímu návrhářství?

Priznám sa, nijak som po tom nepátral, ale čo sa týka nášho „Česko-slovenska“, tak neviem zatiaľ o nikom, kto by tento odbor študoval. Samozrejme je treba rozlišovať návrhára a návrháru. Pre mňa nie je návrhár ten, čo si kutí niekde doma na kolene šatičky, ktoré budú vystavené v dome kultúry za príležitosti dní obce.

To dnes dokáže každý. Tu ide skôr o istý celkový záujem o odbor, prehľad a určite i znalosti, čo sa týka technických vecí, konštrukcie odevu, postoj k móde ako takej. Ja by som bol rád, keby som spoznal i ďalšieho Róma – Rómku, ktorí by sa venovali tomuto odboru. Určite by ma to potešilo. Problém je však i v tom, že my Rómovia sme veľmi netrezní. Chceme všetko tu a teraz. Nebaví nás čakať, a preto často v mnohých prípadoch ten potenciál na tomto základe stroskotá.

Jsem v tom úplný laik a většina čtenářů taky. Dalo by se tedy nějakým stylem, spíš pro laiky, vysvětlit, jaké módní trendy vám imponují? Jaké návrháře vy sám uznáváte, kteří se vám naopak nelíbí? A jaké trendy nebo směry byste chtěl razit a prosazovat do budoucna?

Nemám konkrétnych návrhárov, ku ktorým by som sa prikláňal. Áno, sú takí, ktorých práca ma baví a rád si pozriem ich kolekcie. Ale snažím sa nechávať si od toho dostatočný odstup, pretože je to veľmi zavádzajúce a vidím i na iných príkladoch, že ten čisto inšpiračný zdroj sa môže zvrtnúť na super zdroj ku kopírovaniu.

Mám rád čistú módu, s jasnou formou, názorom. Nemám rád preplácanosť, zbytočnú dekoratívnosť, ale nie som zarytý minimalista. Každé moje obdobie je inšpirované niečím iným. Preto je u mňa bežné vidieť pestrofarebné odevy a zároveň kolekciu čiernych mode-

lov. Štúdium na VŠUP beriem i ako určitú cestu hľadania sa.

V jednom rozhovore, tuším pro Romeu, jste uváděl, že na nějaké přehlídce jakýsi váš model šatů z modelky přímo na molu spadl. Předpokládám, že to vzbudilo spíš pozitivní ohlas. Kde jste nastudoval tuto neotřelou reklamní strategii?

To je príhoda, ktorú vyťahujem vždy, ak chcem pobaviť nejakú skupinku kamarátov. Bolo to vlastne ešte na strednej škole. Moja prvá účasť na súťaži. Pani profesorka sa rozhodla, že môj odev prihlási na istú súťaž mladých návrhárov. Avšak modelka, na ktorú som šaty šil, nebola v danom termíne dostupná, takže musela nastúpiť iná. Všetko bolo v poriadku, modelka vystúpila na mólo, prešla sa po ňom až na jeho koniec, kde sedela porota, zapózovala a hop... Vršok šiat jej spadol dolu, takže tam ostala stáť polonahá pred desiatkam očí udivených divakov. Následne bol môj model diskvalifikovaný s odôvodnením, že šaty nesedia na postavu, tým pádom nebola zvládnutá technická stránka odevu. Ja osobne som sa nemohol zúčastniť tejto vtipnej situácie, ale keď mi to tí, ktorí to videli, referovali, bol som rád, že som bol tam, kde som bol. Ale holt, dnes sa už nad tým len usmejem.

Můžete zmínit soutěže nebo přehlídky, kde se vaše návrhy uplatnily? Z čeho jste vy sám měl radost, jak reagovalo publikum, kde jste dostal nějakou cenu atd?

Moja ďalšia účasť, taktiež z čias strednej školy, bola súťaž Zlatá fátima junior v Trenčíne. Spolu so spolužiackou sme vytvorili mini kolekciu, ktorou sme sa chceli na tejto súťaži prezentovať. Ja, v tej dobe

výrazná osoba čo sa modelov týkalo, som si vymyslel, že urobím šaty, ktoré budu tentokrát zámerne odhaľovať jedno prso modelky, ktoré som tesne pred predvádzaním pomaľoval farbami. Samozrejme všetko to bolo v rámci akéhosi konceptu, ktorý teraz nie je podstatný. Okrem toho, že som nemohol nájsť do poslednej chvíľky dievča, ktoré by mi ten model predviedlo a ktoré mi našli až kamarátky z internátu – predsa len asi by bolo blbé chodiť po izbách a pýtať sa mladých škôlačok, ktorá z nich by bola ochotná vyzliecť sa, aby som si ju prezrel, pretože hľadám vhodnú modelku pre svoj model. Sotva by mi nejaká uverila. Nakoniec mi teda kamarátky našli pekné mladé dievča, ktoré sa na to dalo. Avšak ten druhý problém prišiel až po samotnej súťaži, keď sa v istom denníku objavila fotka dievčiny s odhaleným prsom cez celú stránku novín. Okamžite prišli sťažnosti zo strany rodičov. Ale nakoniec sa celá situácia urovnala, keďže modelka sa teda priznala, že si bola vedomá toho, čo robí. Ale aj takéto veci sa dejú.

Keď sa tak na to spätne pozerám, tak strednú školu som mal celkom zábavnú. Na VŠUP je to predsa len o niečo serióznejšie a profesionálnejšie. Možno je to i tým, že v tej tvorbe som sa predsa len trochu ukľudnil.

Pred nejakým časom som bol oslovený prezentovať pár svojich modelov pri príležitosti krstu nového módného časopisu Ellise v Bratislave. Bola to veľmi príjemná akcia, kde som sa stretol so svojimi bývalými spolužiakami. Plus taký bonus som dostal. Keď ma požiadali, aby som vytvoril originalny model pre krstnú mamu časopisu – slovensku playmate Evu Cifrovú. Najnovšie ma veľmi prekvapila

Cena Ateliéru, ktorú som získal za svoju poslednú kolekciu, klauzúrnú prácu z letného semestra, s ktorou sa mimochodom chystám prihlásiť i na súťaž Top Style Designer 2012 v rámci veľtrhoch v Brne – Styl a Kabo. Tak dúfam, že sa mi podarí, keď už nič, tak aspoň kvalitne prezentovať.

Viděl jsem fotky, kde jste obklopený chumlem modelek. Prozradte – jde o „normální holky“, co prostě mají figuru a každá je povahově jiná, nebo se vám zdají víc namyšlenější, pyšnější?

Viete, to záleží od samotnej osobnosti človeka. Určite to zvädza myslieť si, že ten lesk a sláva okolo toho všetkého robí z človeka inú osobu a tá namyslenosť tam postupne dorazí, ale je to na tom jedincovi. Ja poznám mnoho dievčat – modeliek – ako úplne bežné dievčatá. Ale netvrdím, že nie sú i také, ktorým tá sláva trochu vstúpila do hlavičiek. Častokrát práve tieto to v tom profesionálnom živote moc ďaleko nedotiahnu. Samozrejme všetci asi nevedia, aký ten svet modelingu v skutočnosti je. Ja sám sa niekedy čudujem rodičom, ktorí vedome hádžu svoje deti do tejto vody, pretože sú to práve 14–15ročné dievčatá, ktoré sú žiadané v modelingu. V tomto veku je veľmi ťažké zvládať už tak náročné stresové situácie v profesionálnom prostredí. Je to veľký stres a veľa dievčat to nakoniec nezvládne a vzdajú to, to sú tie lepšie prípady.

Hodne sa hovorí o anorexii, ktorou modelky trpia, a i to je vlastne ten dôvod, prečo agentúry vyhľadávajú ešte vlastne deti, ktoré nemajú tie telá tak vyvinuté a tým „prirodzene“ spĺňajú predstavu vešiaka, na ktorý sa navlečie nejaký ten supermodel. Je to síce práca, za ktorú dostanete pekné peniaze. Ale tam si treba položiť otázku, či tie peniaze stoja za to, aby som si zničil život alebo zničil život svojej dcéry – synovi.

Ono sa teraz zdá, akoby ten modeling bola tá najväčšia hrôza na svete. Ale samozrejme to sú fakty, ktoré sa dejú, no ja nehovorím, že sa dejú všade a v každom prípade. Všetko má svoje plusy a mínusy a platí to i v modelingu. Jednoznačne však platí, že čím väčšia a silnejšia osobnosť, tým lepšie pre ňu. A keď sa nepodľahne všetkým tým nástrahám, ktoré su v tomto odbore pripravené, tak verím, že to môže byť veľmi zaujímavá profesia, ktorá síce netrvá dlho, ale o to viac je intenzívnejšia.

Absolvent módního návrhářství – jaký vliv mají při jeho uplatnění nejen znalosti a talent, ale i zná-

mosti, příslušnost k těm správným partám a uzavřeným zájmovým skupinám a klikám, tak jak to v Česku bývá? Bývá to jiné u nás a v zahraničí?

Už som spomínal, že ten trh v Čechách a na Slovensku je veľmi slabý, a ak nemáte v zálohe nejakého poriadne štedrého sponzora, tak ste tak povediac mŕtva ryba. Ideálnym riešením by mohli byť nejaké spolupráce na začiatok. I v tom je výborná vysoká škola, že máte možnosť spoznať veľa zaujímavých talentovaných ľudí a nikdy neviete, kedy budete ich pomoc niekde potrebovať. Už sú za nami časy, keď vám stačil talent na to, aby ste to niekam dotiahli. Ak teda nikdy takéto obdobie vôbec fungovalo. Talent je tak 30 % celkového úspechu, tých zvyšných 70 by sme mali venovať rozvíjaniu nášho byznis ducha, lebo ako sa spieva v jednej piesni: „Kto je sviňa, prežije.“

Promítá se do módního návrhářství i módního průmyslu nějak hospodářská krize?

Ten odevný priemysel je u nas tak trochu na pokraji zrútenia. Ak sa už teda dávno nezrútil, a ja nepoznám spôsob ako ho vzkriesiť. Ale jedna vec je lamentovať nad rozliatym mliekom a ina otočiť sa a naliať si druhý pohár. Ak šte nejaké mlieko ostalo, samozrejme.

Čisto z hľadiska potencionálu u odevných dizajnérov by tu asi bolo nejaké riešenie, pretože ja si myslím, že mladý módný dizajnéri su na veľmi kvalitnej úrovni. Škoda len, že bulvár nám pred oči predkladá obrazy dávno zapomenutých mien, ktoré bohužiaľ, alebo našťastie, s módou – súčasnou módou – nemajú veľa spoločného. A nedáva priestor mladej vlne návrhárov. Je to smutné a častokrát až na smiech.

Máte nějakou ideální představu o své práci a budoucnosti? U koho, v jaké firmě byste chtěl uskutečňovat tyto představy?

Nemám konkrétnu predstavu. Láka ma vycestovať do zahraničia, ale zároveň by som rád ostal, možno pri nejakom zrode novej módnjej vlny. Je to ťažké. Presadiť sa v zahraničí nie je žiadny med. Len málokomu sa podarí dostať sa do nejakého uznávaného módného domu či firmy a udržať sa tam. Ale zas... ostať tu a budovať niečo?

Sú to dva svety a oba sú náročné. Momentálne nedokážem odhadnúť svoju budúcnosť. Budem veriť, že počas tých zvyšných troch rokov štúdia, ktoré mi ešte ostávajú, sa objaví nejaký zázračný deduško a splní mi moj tajný sen mávnutím čarovného prútika.

Ptal se Pavel Pečinka

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz
MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 11, zast. Dětská nemocnice

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Program na listopad 2011

OTEVÍRACÍ DOBA V NEDĚLI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17¹⁵)

6. 11. neděle • Vstup do všech výstavních prostor ZDARMA.

Výstavy:
Pod lupou. 20 let Muzea romské kultury
Výstava se pokouší nastínit vývoj jednoho konkrétního muzea. Zároveň ukazuje, kolik různorodých činností a aktivit muzeum během své existence provozovalo a provozuje. Pojdme se tedy společně podívat, co vše se skrývá v tomto složitém organismu, když na něj nahlédneme detailněji, jakoby pod lupou.
• 21. 10.–18. 3. 2012 •

Peskere jakhenca / Svýma očima
Mladá řecká romská fotografie
Fotografická výstava pod záštitou řeckého velvyslanectví v Praze nechává nahlédnout do každodenního světa řeckých Romů. Projekt, uskutečněný v letech 1999–2003, si kladl za cíl seznámit mladé Romy

s technikou fotografie. Každý kurz trval šest měsíců a zapojilo se do něj 50 mladých lidí. Ti pak mohli volně tvořit; výstupem celého projektu je výstava, která již procestovala několik zemí světa. V samotném konceptu výstavy lze najít různá fotografická témata, od dokumentu přes subjektivní portréty až po zátiší či velmi intimní sdělení chápání vlastního světa.
• 9. 9. 2011–15. 1. 2012 •

Stálá expozice:
Příběh Romů (etapa 1939–2005). Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Akce pro veřejnost:
Cyklus Kdo jsou Romové?
Písň řeckých menšin
Hudební večer s následnou besedou. Účinkovat bude společnost přátel řecké hudby, skupina Anatoli.
• 11. 11. od 17⁰⁰ • vstupné je zdarma

Otevírací doba • po a so zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

Různé hudební žánry, různé interpreti, různé nástroje
to vše je pro Vás připraveno v 7. ročníku hudebního festivalu

Společně při hudbě

konaného za podpory města Vsetína

Účinkují:

Prof. Ester Moravetzová
varhany („Karillon fanfáre“ od Roberta Jonese)

Žamboši
písničkáři ze Vsetína

Létající Rabín
instrumentální hudba východoevropských židů druhé poloviny 19. století

Dotek romské hudby s
Cikne čhave

RIBIKON
mladí hudebníci z klubu Rubikon

MINISTERSTVO KULTURY Zlínský kraj Vsetín INSA optimum s.r.o.
Projekt je realizován za podpory Ministerstva kultury ČR, Zlínského kraje, Města Vsetína, Nadace OKD a společnosti Insa Optimum s.r.o.

Diakonie
Československé církve evangelické
Středisko Vsetín

**Kdy? v sobotu
5. 11. 2011
v 17.00 hod.**

**Kde?
Horní kostel ČCE,
Palackého 156, Vsetín**

Info ☎ 734 776 350
Vstupné dobrovolné
(doporučené vstupné 110 Kč)

10. ročník multikulturního festivalu pořádá
Společenství Romů na Moravě za finanční podpory
Ministerstva kultury ČR a Statutárního města Brna

BOB MOUSER ORCHESTRA
/FUNK ROCK. CZ/

GULO ČAR
/FUNK POP GIPSY JAZZ. CZ/

GENTLEMEN
& ASSASSINS
/PUNK FUNK ELECTRO FOLK SHOW: BRIAN VIGLIONE, SHIP SHIREV, ELVAS KHAN. US/

FIVE BY FIVE
/MODERN JAZZ. CZ/

*ROMAN-BEND RICO. M DANCE CLUB. FUNKY DAY

17. 11. 2011
djangofest

KDY A KDE?
FLÉDA
STĚPÁNIKOVA 28
BRNO
17. 11. OD 18:00

10. ROČNÍK - AKCE!
VSTUP 130.-
KAŽDÝ 10. HOST
OBDRŽÍ DÁREK

DALŠÍ INFO:
WWW.SRNM.CZ
FACEBOOK.COM/SRNM.CZ

MEDIÁLNÍ PODPORA
ME
METROPOLIS
Rugby
plakátovací plochy

www.romea.cz – Romský informační portál

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSC, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
ICO:	DIC:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	
Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno. Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2011 činí 240 Kč.	

CIGÁNSKI DIABLI

Středa 9. listopadu v 19 hodin
Městské divadlo Nový Bor

vstupenky v předprodeji:
KULTURA NOVÝ BOR, s.r.o., T.G.M. 45, Nový Bor, tel: 487 726 755, grafika@kulturanb.cz;
Křižkupecká J. Rády, Liberecká 66, Nový Bor, Po - Pá 9 - 17, So 9 - 11:30. Divadlo, Revoluční 480, Nový Bor,
Čl. B - 12, a vždy 1 hod před představením.
Kino, Smetanova 523, Nový Bor, denně 30 min před představením. Hud.nástroje M. Anděl, nám. T.G.M 131/1B, Č. Lupa.
Interpar - 1. patro, kadetnická Brno, Liberec.

**Adresa redakce Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě**

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

Vydávání Romano hangos
podporuje Ministerstvo kultury ČR